

מכתבי מ. ז. פיארג'אג לאחד העם

ד

24/X

ב' תצ"א אלול א. נובוגרד-וולינסק.

כבוד הרה"ח הנאור אחד המיוחד שבכם.

רבי אשר גינצברג שלום!

למרות רצוני מוכרח אני עתה לבקש עצה מפני אודות חיי הפרטיים. אם כי קשה עלי הדבר מאד כי יודע אני עד כמה טרוד הוא אדוני בעניניו ובעסקיו ואנכי מימי הנני יודע לערוך את העת. וכועס אני על אלה המטרידים את עתם של אנשים גדולים לענינים פרטיים וקלי ערך.

בבואי עתה לךבר אודות חיי הפרטיים אולי מהראוי ומהגכון היה לכתוב אליו מעט מדברי ימי אבל ירא אנכי פן אצייר את תבניתו כדמות הגבורים אנשי השם אשר בספורי המוסת; כל איש מתאר לו בדמינו הטוביקטיבי כי הוא אחד מאלה הנבחרים הנלחמים את מלחמת האנושיות - בעת אשר האיש החיצוני במבטו האובייקטיבי רואה את הסבות החיצוניות ואת הנטיות הנפשיות. ובא בחשבון על כל נעלם ויש אשר בדמינונו אנו הנשבים אנהנו את עצמנו לענקים. בעת אשר לפי דעת אחרים אפילו לננסים לא הגענו. ולכן אצא ידי חובתי בדברים יותר הכרחיים: עירנו - נובוגרד-וולינסק - היא קן החסידות ועיר מבצר לקדושים אשר כארץ המה ואבי הוא שויב בחוכה. כמובן חונכתי על-פי דרכי דמינוי היה עז ונלהב. ספרי מוסר מצאתי סביבי למכביר ומעולם המציאות לא ידעתי אז דבר. ויהי כי התעו אתי עיני מספרות אל ספרות מספרות התלמודית אל ספרות המוסר ומספרות המוסר אל ספרות הקבלה והפילוסופיה - נקלטו במוחי עולמות שונים. וסוף סוף נגלתה לנגד עיני הכמירה על סהרת הקודש של הכמינו הסטריים. רוחי היה אז כנחל שוסף ושאיפות הזקות מלאוני וישפכו עלי רוח שכרון עד כי שכחתי את נפשי ויצאתי להלחם בעד אידיאלי (אל-נא יבז לי אדוני). העיר היתה אז עניה בתורה ובדעת. מרבית בני הנעורים היו נעורים מתורה ומצוות ומעשים טובים. ואני כתמימותי האמנתי כי תעלה בידי לתקן את החנוך פה. וכה פזרתי את כחותי להרעיון הזה. עד כמה עלה הדבר בידי לא עלי לשוטט.

אנכי חשבתי להתעתד ללמוד איזו חכמה בסדר ריאלי אך מלחמותי עם הקנאים רדיפותיהם ומריבותיהם הכשילו את כחי והלוסאים אסרו עלי ללמוד בשקידה. אנכי מטבעי הנני שונא דוגמתים. שונא אנכי את הייש של החסידים. את השיע של המתנגדים. את המחולות של הנאורים ואת הפרוסות של החוככים ומבקש אנכי בכל דבר את הרוחני ואת האלהות שבו. ולכן לא אוכל להתקרב אל החיים של עקרים ספלים כאלה.

ובכן הנני עתה תועה בדרכי החיים. מעולמי יצאתי ואל עולם אחר לא באתי. ואני עוד צעיר הנני עוד לא הועמתי הגחלת היוקדת בלבבי. עוד יש אשר חפץ אני לאחוז בכנפי ארץ ולהגיעה כחפצני. עוד חושב אני לפעמים מחשבות ורוצה אני לפעול ולעשות. ויותר מכל אלה הנני דואג להתפתחות כשרוני הספרותי. כי רואה אנכי כי החיים מקפחים את כשרוני. רגשותי הולכות לי (וקהות לי) והרעיון הולך ומתנוון. כי בעיר מולדתי אין ספרים וסופרים. אין מורים מדריכים ומנהלים. וכה יתם לריק כחי. לכן גמרתי בדעתי להיות גולה למקום תורה. ומאת אדוני הנכבד אבקש כי יואיל בטובו ליעץ אותי לאיזו עיר אסע. וידע נא אדוני כי לא עזרה הנני מבקש מאיש. רק חפץ אני לבקש לי חיים על יסודות סוציולוגיים: לבקש לי מקום אשר אוכל לתת דבר להחברה ולהנות במחירו מזכויות החברה. יכול אני להיות מורה עברי בבתיים אשר ההוראה לא תדרוש בסול ישותי. חנוסה וערמה. ואולי אוכל להשיג איזו עבודה באחת הרדקציות העבריות. חפץ הייתי בעבודה הקרובה אל הספרות. למען אוכל גם ללמוד ולכתוב ולקרוא בספרים. כי אינני חפץ בעושר ובמטרה. זולת להם לאכול. בגד ללבוש וספרים למקרא.

מאדוני הרם אינני מבקש דבר. כי אם עצה נכונה. כי הוא איש היודע את החיים וקרוב אליהם. מלא הנני דברים. כי אחרי קראי את מכתבי ראיתי כי לא כתבתי דבר. אבל מה אעשה וטבעי ותכונתי אינם מניחים לי לכתוב הרבה. יודע אני כי אדוני הרם הוא - יאחד העם. עצם מעצמיו ובשר מבשרו ויודע בודאי את הסרגדיה הנוראה שבחיי הצעירים העברים.

הנני מבקש מאת אדוני כי יואיל בטובו להודיעני במוקדם האפשרי את עצתו הנאמנה. כי עלי לדעת את דרכי עוד קודם ר"ה הבע"ל.

ברגשי כבוד

מ. ז. פיארג'אג

1 שנת תרנ"ג. התשובה של אחד העם על המכתב הזה נכתבה כיום 5/XI 1897 (על-פי הלוח האירוסאי). ראה אגרות אחד העם, כרך א, ע' 137.

בְּקֶרֶת סְפָרִים

בְּפָעַמי הַפְּלִיין

בפעמי הכליון. הזיון בשבע עלילות מימי נזקיהו מלך יהודה ואחו אביו. מאת אליעזר ל. יפה. הוצאת 'האריאל'. תל-אביב. תרפ"ח.

עם גמר קריאת החזיון הזה מתבררת ההרגשה שפעמה אותך למראשית הקריאה. שהחומר אשר הכניס המחבר לתוך יצירתו יש ויש בו כדי התהוות דרמה היסטורית גדולה. אלא שלא שלט המחבר בנושי המחשבה והרגש שנשרמו לנגד עיניו. ויצא דבר-ספרות מזורי שאין לגשת אליו בדרכי השקלל וההבנה הרגילים. את דמונו של המחבר שעשע חומר עשיר ורב ונניח. לקוח כמעט כמו שהוא באלה מחלקיו מתוך התקופה ההיסטורית. שהוא מספל בה. ומחודש בחלקיו האחרים ברוחה של תקופה זו על-פי כח

ההמצאה כלכד. ואמנם עוברות בסך לפני הקורא שאלות שונות כנות ומנן - סרובלימות מדיניות וחברתיות. דתיות ופילוסופיות. זרמים ונטיות לברית עם מצרים. אשור. או ארם ואחרים. שאיפות לשלטון אוליגרכי. הברקטי דימוקרטי ואפילו... קומוניסטי. צער החולף והגעגועים על הנצח. ועוד ועוד השגות בחיי-ההרוח של התקופה הנדונה ובעולם-הרוח בכללי. העשויות לכלכל דרמה עמוקה ונועזת בידי יוצר בעל-כח. לנוספות על אלה - הנה דמותו של חזקיהו. דמות דמיזית. אמנם. שבה השקיע המחבר את מיטב רעיונו ביצירת החזיון ובה בעיקר הוא מגלה את כחו בהמצאה וכחודש. אין זה חזקיהו המלך התניכי בלבד. המתואר כאחדים מאבותיו ב'יעש הישר' וכר סתם. זהו כמעט אדם מודרני. נפש רגישת ומוססת. ממאן לקבל את המלוכה. מפני שהוא מכיר בכל הרע שבממסר המונרכיסטי לשעתו ולדורות. מסיף למען איגוד